

Галатенко К.В., здобувачка вищої освіти
другого (магістерського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Лихова С.Я., д.ю.н., професор

СУДОВА ПРАКТИКА У СПРАВАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПОРУШЕННЯМ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЮ ТРАНСПОРТУ

Щорічно на дорогах України в дорожньо-транспортних пригодах (далі - ДТП) гинуть сотні українців, тисячі отримують травми. Так, щорічно в Україні в результаті дорожньо-транспортних пригод гине 5–7 тисяч українців, а 30–40 тисяч отримують тілесні ушкодження. Проблемою є алкоголь та перевищення швидкості.

Автомобільний транспорт відіграє дедалі більшу роль у суспільному та особистому житті кожної людини, оскільки саме він сприяє задоволенню потреб усього суспільства в перевезенні пасажирів і вантажів на будь-яку відстань.

У судовій практиці досить часто виникають проблеми кваліфікації правопорушень, що посягають на безпеку руху та експлуатацію транспорту. Найбільш розповсюдженим серед даної групи правопорушень є порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 Кримінального Кодексу України (далі - КК України)).

Аналіз судової практики та чисельні роз'яснення Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду дають підстави стверджувати, що досить часто виникають неоднозначні підходи правозастосування при встановленні суб'єктивної сторони вказаного складу злочину та визначенні причинного зв'язку між вчиненим діянням у вигляді порушення ПДР та наслідків цього злочину. Різне застосування судами однієї і тієї самої норми права, передбаченої ст. 286 КК

України, у подібних правовідносинах, зумовлює ухвалення різних за змістом судових рішень та невідповідність судового рішення висновку щодо застосування норм права, викладеному у постанові Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті» [1].

Труднощі кваліфікації транспортних кримінальних правопорушень виникають у випадках, коли у ДТП задіяна певна кількість транспортних засобів, суспільно небезпечні наслідки, передбачені відповідною частиною ст.286 КК України, настали через порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту двома або більше водіями транспортних засобів. У таких ситуаціях Пленум ВСУ вказує, що суди повинні з'ясувати характер порушень, які допустив кожен із них, а також чи не було причиною порушення зазначених правил одним водієм та недодержання іншим і чи мав перший водій можливість уникнути ДТП та його наслідків. При цьому потрібно мати на увазі, що за певних умов виключається кримінальна відповідальність особи, яка порушила ПДР вимушено, через створення аварійної ситуації іншою особою, котра керувала транспортним засобом [2, с. 17-19].

У таких ситуаціях виникає практична проблема встановлення форми вини кожного із учасників такої події. Вина встановлюється при аналізі ситуації з врахуванням всіх об'єктивних ознак, зокрема, характеру участі кожного із учасників події, послідовність дій, встановлення обсягу заподіяної шкоди кожним з них. Такий підхід може бути хибним, оскільки потенційно може призвести до об'єктивного інкримінування, що прямо заборонено і Конституцією України, й КК України.

Досить актуально постає питання стосовно того, що пішохід як повноправний учасник дорожнього руху, який зобов'язаний знати й неухильно виконувати вимоги ПДР, є суб'єктом кримінального правопорушення,

передбаченого ст. 291 КК України, оскільки, зокрема, саме від його поведінки та дотримання ПДР у багатьох випадках залежить безпека на дорогах.

Так, зокрема, ВС ККС підтвердив правомірність притягнення до відповідальності пішохода, який своїми діями спричинив ДТП, внаслідок якого загинули люди. Засуджений у нетверезому стані лежав на проїжджій частині. Загинули водій авто, який, виїхавши на зустрічну смугу, намагався уникнути зіткнення з п'яницею, та пасажир зустрічного авто. У цій дорожній ситуації водій авто не мав технічної можливості уникнути наїзду на лежачого пішохода шляхом своєчасного застосування екстреного гальмування без зміни напрямку руху, а водії зустрічних авто не мали технічної можливості уникнути зіткнення шляхом своєчасного застосування екстреного гальмування.

За заданих вихідних даних причиною настання цієї ДТП з технічної точки зору є невідповідність дій пішохода вимогам пунктів 1.5, 1.10 (у частині значення термінів «небезпека для руху», «учасник дорожнього руху», «пішохід»), розділу 4 «обов'язки і права пішоходів» ПДР [3].

Отже, на сьогодні не має однозначної та остаточної думки щодо визначення правопорушень пов'язаних з порушенням правил безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. Наразі, зазначається, що в законодавстві є проблеми стосовно вини пішохода, оскільки якщо брати до уваги судову практику в Україні, то можна сказати, що у більшості випадків в ДТП слідчому простіше довести вину водія ніж пішохода, а якщо навіть вину пішохода доведуть, то він швидше за все буде притягнутий до адміністративної відповідальності. Саме тому, в кожному випадку для правильного вирішення справи та для з'ясування істини в справі необхідно встановлювати, які саме порушення правил дорожнього руху допустив винний.

Література

1. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні

правопорушення на транспорті» від 23.12.2005 р. № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05/conv> (дата звернення: 08.11.2022).

2. Лисько Т.Д. Окремі правові орієнтири щодо кваліфікації порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 КК України): аналіз судової практики. *Інноваційний розвиток правової науки в умовах модернізації суспільства: Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Національний авіаційний університет, 28 лютого 2020 р. Том 1.* Тернопіль: Вектор, 2020. 457 с.

3. Постанова Верховного Суду колегією суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду від 12 червня 2019 р. Справа № 450/1523/14-к. Провадження № 51-2361км18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82492100> (дата звернення: 08.11.2022).